

Förvaltningsrätten i Linköping
Enhet 1
Box 406
581 04 Linköping

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING

2015-10-30

Målnr. 8016-14
Aktbil. 49

Även med e-post: forvaltningsrattenilinkoping@dom.se

Stockholm den 30 oktober 2015

Yttrande

Mål nr 8016-14 och 8020-14; Swedegas AB ./ Energimarknadsinspektionen

Swedegas AB ("Swedegas") får härmed yttra sig över Energimarknadsinspektionens ("EI") yttrande den 14 september 2015 (aktbil. 23 i mål nr 8016-14 och aktbil. 22 i mål nr 8020-14).

På samma sätt som i Swedegas kompletterande överklagande daterat den 30 januari 2015 ("Överklagandet") inger Swedegas ett samlat yttrande för de nu aktuella målen. Samtliga avsnitt i detta yttrande är således relevanta för båda målen, med undantag för avsnittet avseende ekonomisk livslängd (avsnitt B) som endast rör mål nr 8016-14 (dvs. Swedegas överklagande avseende intäktsramen för transmission av naturgas).

Såvida inte annat anges har definierade termer som används i detta yttrande samma betydelse som i Överklagandet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

A	Kalkylränta (WACC)	4
1	Tvisten i korthet	4
2	Tidsperspektivet	4
3	Riskfri ränta och EI:s synpunkter på BNP-metoden	8
4	Marknadsriskpremie	10
5	Särskild riskpremie	11
6	Kreditriskpremie	11
7	Inflation	13
8	Förutsebarhet	13
B	Ekonomisk livslängd	16

BILAGEFÖRTECKNING

- Bilaga 1** EY:s utlåtande av den 2 september 2014 avseende WACC för gasnätsföretag för tillsynsperioderna 2012, 2013 samt 2015-2018
- Bilaga 2** NJA 1990 s. 714
- Bilaga 3** Rapport från KI av den 29 februari 2012 avseende den långsiktiga räntan
- Bilaga 4** Yttrande från KI av den 31 januari 2013 avseende tomträttsavgäld och friköp
- Bilaga 5** Kompletterande yttrande från KI av den 16 maj 2012 avseende den långa realräntan i ett långsiktigt perspektiv
- Bilaga 6** Utlåtande från professor Thore Johnsen av den 28 oktober 2015 avseende kommentarer till EY:s utlåtande av den 21 augusti 2015 (Johnsen V)
- Bilaga 7** EU-domstolens dom i mål C-274/08, Kommissionen ./ Sverige
- Bilaga 8** EI R2014:11, *Energimarknadsinspektionens föreskrifter om intäktsramar för naturgasföretag*
- Bilaga 9** EI:s beslut (inklusive bilaga 3 samt underbilagor till bilaga 3) av den 28 oktober 2011 avseende fastställande av intäktsram enligt 5 kap. ellagen (1997:857)
- Bilaga 10** Kammarrättens i Jönköping dom av den 10 november 2014 i mål nr 61-14
- Bilaga 11** EI:s yttrande av den 31 mars 2014 i Kammarrättens i Jönköping mål nr 61-14
- Bilaga 12** EI R2009:09, *Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor*

A Kalkylränta (WACC)

1 Tvisten i korthet

- 1 Tvisten om kalkylräntan rör en huvudfråga; tidsperspektivet. Enligt Swedegas ska kalkylräntan fastställas utifrån ett långsiktigt tidsperspektiv för att åstadkomma stabila och förutsägbara villkor för gasnätsföretagen och dess kunder. Innebörden är att kalkylräntan ska fastställas till en långsiktig normalnivå utifrån en ekonomi i jämvikt. EI har tidigare fastställt kalkylräntan utifrån denna princip, men har nu – i ett lågränteläge – en annan inställning och anser att den ska fastställas utifrån ett tidsperspektiv som motsvarar tillsynsperioden.
- 2 Frågan om vilket tidsperspektiv som ska användas är en juridisk fråga och inte en ekonomisk fråga. Det är möjligt att fastställa en kalkylränta utifrån ekonomiskt vedertagna modeller med båda tidsperspektiven.
- 3 Enligt syftena med regleringen, klara förarbetsuttalanden, EU-rätten och de tidigare kammarrättsdomarna i elnätsmålen ska kalkylräntan fastställas utifrån ett långsiktigt tidsperspektiv. Vid prövningen i kammarrätten ansåg EI att kalkylräntan skulle fastställas utifrån ett tidsperspektiv som motsvarade tillsynsperioden och framförde i huvudsak samma argument som EI nu framför.
- 4 Att EI valt att driva en tvist om samma principfråga en gång till är olyckligt av många skäl. Det är inte processekonomiskt. Det skapar oro på energimarknaden. Det skadar förtroendet för EI. Och det leder till bristande förutsebarhet.
- 5 EI:s nuvarande inställning är att EI måste använda ekonomiskt vedertagna modeller när EI beslutar om kalkylräntan, men att EI själv kan välja utifrån vilket tidsperspektiv dessa modeller ska användas. Det innebär exempelvis att EI i vissa fall ska kunna använda ett långsiktigt tidsperspektiv (som vid EI:s beslut i de tidigare elmålen) och i andra fall ett tidsperspektiv som motsvarar tillsynsperioden (som i dessa mål).
- 6 EI har inte dessa frihetsgrader. EI är bunden av att kalkylräntan ska fastställas utifrån ett långsiktigt tidsperspektiv.
- 7 Om EI inte skulle vara bunden av tidsperspektivet vid fastställandet av kalkylräntan denna gång är EI inte heller bunden av tidsperspektivet när kalkylräntan ska fastställas nästa gång. Det innebär att EI även nästa gång skulle kunna skifta ståndpunkt och – kanske då i högräntetider – fastställa kalkylräntan utifrån ett långsiktigt perspektiv.
- 8 Dessa frihetsgrader skulle inte skapa förutsebarhet för nätföretagen och deras kunder. De skulle inte ge stabila och långsiktiga villkor. Och de skulle riskera att nödvändiga investeringar för att säkra nätens funktion uteblir. Syftena med regleringen skulle alltså inte uppnås.

2 Tidsperspektivet

- 9 EI beaktar inte att en investering i ett gasnät är en mycket långsiktig irreversibel investering som inte är omsättningsbar på en fungerande likvid marknad. Tidsperspektivet för investeringen är således mycket långsiktigt. Investeringen återbetalas genom framtida intäkter under mycket lång tid.
- 10 Företags investeringsbeslut fattas utifrån förväntade intäkter och kostnader som medför en viss avkastning. På icke reglerade marknader kan den faktiska avkastningen såväl understiga som överstiga den förväntade avkastningen. Så är inte fallet för reglerade tillgångar som gasnät. För dessa tillgångar kan avkastningen understiga men inte överstiga den förväntade

avkastningen då det tillkommer en intäktsram, som beräknas utifrån en kalkylränta som ska motsvara den förväntade avkastningen. Intäktsramen får inte överskridas och utgör således ett tak som kan begränsa gasnätsföretagens förväntade avkastning på en investering.

- 11 Om långsiktiga investeringar ska göras för att säkra nätens funktion måste gasnätsföretagen kunna göra långsiktiga bedömningar av den framtida avkastningen. Det förutsätter en stabil och förutsägbar intäktsram.
- 12 EI anger att en kalkylränta fastställd utifrån ett långsiktigt perspektiv inte kommer att spegla vid var tid gällande avkastningskrav. Det stämmer. När kalkylräntan fastställs utifrån ett långsiktigt perspektiv är syftet att fastställa kalkylräntan utifrån en ekonomi i jämvikt, dvs. en långsiktig normalnivå. Det är utifrån detta avkastningskrav som gasnätsföretagen och andra industriella aktörer i praktiken baserar sin förväntade avkastning på långsiktiga investeringar.
- 13 EI synes tro att myndighetens valda tidsperspektiv – tillsynsperioden – innebär att kalkylräntan fastställs utifrån vid var tid gällande avkastningskrav. Så är inte fallet. Om kalkylräntan ska spegla vid var tid gällande avkastningskrav måste den fastställas löpande med mycket korta tidsintervaller. Den tidshorisont om fyra år som EI valt att tillämpa speglar istället de aktuella förväntningarna vid tidpunkten för EI:s beslut. Dessa förväntningar kan sedan förändras kraftigt under fyraårsperioden utan att kalkylräntan ändras. I enlighet med vad som tidigare anförts leder detta till godtyckliga resultat som kan medföra en systematisk över- eller underkompensation.¹ Att EI:s metodik leder till godtyckliga resultat framgår vid en jämförelse mellan två prognoser som EY gjort avseende den riskfria räntan.
- 14 I EY:s rapport från september 2014² avseende gasnätsföretagen (och som de överklagade besluten grundar sig på) framgår att EY uppskattar den riskfria räntan till ett snitt om 3,33 % vilket motsvarar en real riskfri ränta om 1,43 % (nominell riskfri ränta om 3,33 % minus inflation om 1,90 % = 1,43 %). EY:s prognos framgår av tabellen nedan.

Prognos över riskfri ränta och inflation

Procent	2015	2016	2017	2018	Snitt
10-årsränta	2,2	3,1	4,0	4,0	3,33
KPI	1,3	3,0			
KPIF	1,6	2,0	2,0	2,0	1,90

Källa: Riksbanken (2015-2106) samt EY bedömning (2017-2018)

- 15 I EY:s rapport från april 2015³ avseende elnätsföretagen (och som EI har grundat sina beslut på avseende elnätsföretagens intäktsramar för 2016-2019) framgår att EY uppskattar den riskfria räntan till ett snitt om 2,80 % vilket motsvarar en real riskfri ränta om 0,77 %. EY:s prognos framgår av tabellen nedan.

¹ Se Swedegas yttrande av den 12 juni 2015, avsnitt A.4.2.2.

² EY:s utlåtande av den 2 september 2014 avseende WACC för gasnätsföretag för tillsynsperioderna 2012, 2013 samt 2015-2018, **bilaga 1**. EY:s utlåtande utgör även underbilaga 1 till bilaga 2 av EI:s beslut av den 23 oktober 2014 avseende fastställande av Swedegas intäktsramar (transmission respektive lager) avseende år 2015-2018.

³ Bifogad som bilaga 4 till Swedegas yttrande av den 12 juni 2015.

Prognos över riskfri ränta och inflation

Procent		Stift 2016-					
		2015	2016	2017	2018	2019	2019
10-årsränta	A	0,90	1,70	2,50	3,20	3,80	2,80
KPI		0,20	1,10	2,80	3,10	2,90	2,48
KPIF	B	1,00	1,60	2,00	2,30	2,20	2,03
Realränta	A-B	-0,10	0,10	0,50	0,90	1,60	0,77

Källa: Konjunktinstitutet, Prognostiska rådet mars 2015

- 16 Skillnaden mellan dessa prognoser avseende real riskfri ränta som fastställts med endast ca ett halvårs mellanrum uppgår till så mycket som 0,66 %. Tittar man på ett enskilt år, t.ex. år 2016, framgår av tabellerna ovan att den reala räntan för gasnätsföretagen prognostiseras till 1,1 % medan den för samma år för elnätsföretagen prognostiseras till 0,1 %. Det är i sammanhanget en väsentlig skillnad som visar på det oberäkneliga och orimliga med att försöka fastställa kalkylräntan för fyra år i taget.
- 17 EI påstår att risken för över- eller underkompensation är minimal eftersom avkastningen beräknas på hela kapitalbasen som är anskaffad vid olika tidpunkter. Invändningen går inte att förstå. Att investeringarna sker vid olika tidpunkter minskar inte risken för över- och underkompensation. Över- och underkompensationen uteblir endast om över- och underkompensation tar ut varandra över tid med beaktande av när investeringarna gjorts (investeringen skrivs numera av linjärt). Om så blir fallet är endast en slump med det av EI tillämpade tidsperspektivet. Med ett långsiktigt tidsperspektiv är däremot syftet att fastställa en normaliserad kalkylränta utifrån en ekonomi i jämvikt, vilket innebär att över- och underkompensation ska ta ut varandra över tid.
- 18 Innebörden av att ett avkastningskrav ska fastställas på lång sikt har prövats inom andra rättsområden. I NJA 1990 s. 714 prövade Högsta domstolen frågan i samband med att avgäldsräntan avseende tomträtter skulle fastställas. Enligt rubriken på avgörandet framgår bl.a. *"Fråga om vilket tidsperspektiv som då gäller vid jämförelsen med den långsiktiga realräntan på den allmänna kapitalmarknaden (prejudikatfrågedispens meddelad)."*⁴
- 19 Högsta domstolen redogjorde för bakgrunden till tomträttsinstitutet och konstaterade bl.a. att den praktiska effekten av denna reglering var att en tomrättsupplåtelse normalt varar under mycket lång tid. Därefter avgavs följande domskäl rörande avgäldsräntan:
- "Det är mot den nu angivna allmänna bakgrunden man har att uppskatta avgäldsräntan. Man kan därmed se saken så att avgäldsräntan har funktionen att för hela den långa tid tomrättsupplåtelsen består tillförsäkra tomrättsupplåtaren i huvudsak samma avkastning av den upplåtna marken som han under samma tid skulle ha fått på grund av själva markinnehavet ifall han inte hade upplåtit tomträtt till marken. Vid den bedömning som därmed blir aktuell kan man få ledning av det avkastningskrav som marknaden uppställer för alternativa jämförbara kapitalplaceringar. Man ställer sig alltså frågan vilken avkastning fastighetsägaren skulle ha fått, om han under motsvarande tid hade investerat det i marken nedlagda kapitalet på något annat sätt. Därvid kommer man in på att jämföra med den långsiktiga realräntan på den allmänna kapitalmarknaden.*
- Av det anförda följer emellertid också att det måste vara fråga om en jämförelse med placeringar som görs på mycket lång sikt, om möjligt placeringar som görs för ungefär*

⁴ NJA 1990 s. 714, bilaga 2.

lika lång tid som en tomträttsupplåtelse kan antas vara. TR:n har uttalat att tidsperspektivet inte kan betraktas som begränsat till en avgäldsperiod eller till den 'normala' innehavstiden för en fastighet. Det sakkunniga vittnet Nils-Axel Frisk uppgav i TR:n att det långsiktiga perspektivet kunde vara omkring 50 år. I anledning härav har TR:n framhållit att Frisk synes ha haft en riktig uppfattning om tidsaspekten. Dessa uttalanden stämmer väl med de förut återgivna grundläggande tankegångarna bakom tomträttsinstitutet.

Tomträttshavarna har i HD framhållit, att när man i nationalekonomiska sammanhang talar om 'lång sikt' så anlägger man oftast ett tidsperspektiv på 30 – 50 år. I samma tidsperspektiv har domstolarna enligt tomträttshavarnas mening tidigare betraktat den långsiktiga realräntan.

Av vad som förut anförts framgår att tomträttshavarnas ståndpunkt i fråga om tidsperspektivet anknyter till de principer som bär upp tomträttsinstitutet. HD finner därför att ståndpunkten bör godtas.

Med den bedömning HD gjort i fråga om tidsperspektivet för den långsiktiga realräntan förändras förutsättningarna för den bestämning av avgäldens storlek som HovR:n har gjort i den överklagade domen. I detta läge bör det ankomma på HovR:n att med utgångspunkt i det långsiktiga perspektiv som HD funnit skola gälla bestämma nivån på realräntan och därmed också nivån på avgäldsräntan, varvid även den mellan parterna ostridiga triangeleffekten skall beaktas.⁵ (våra understrykningar)

- 20 I det refererade målet skulle avgäldsräntan för tomträtterna fastställas vart tionde år. Hovrätten hade fastställt avgäldsräntan baserat på en bedömning av realräntan under den aktuella tioårsperioden. Som framgår av citatet konstaterade Högsta domstolen att förutsättningarna förändrades om tidsperspektivet inte skulle vara den tioåriga avgäldsperioden utan ett långsiktigt perspektiv. Högsta domstolen återförvisade därför målet till hovrätten och förklarade att "avgäldsräntan skall bestämmas med ledning av den långsiktiga realräntan på den allmänna kapitalmarknaden med ett tidsperspektiv på minst 30 år."⁶ (vår understrykning)
- 21 På motsvarande sätt förändras förutsättningarna för att fastställa kalkylräntan om tidsperspektivet inte är den fyraåriga tillsynsperioden som EI tillämpat, utan ett långsiktigt tidsperspektiv. I och med att tillsynsperioden endast är fyra år – och inte tio år – är skillnaden i tidsperspektiv dessutom väsentligt större än i det refererade fallet.
- 22 Avgäldsräntan var senare föremål för utredning i SOU 2012:71. Utifrån att avgäldsräntan skulle vara knuten till den långsiktiga realräntan gav utredningen Konjunkturinstitutet ("KI") i uppdrag att uttala sig om den långsiktiga realräntan.
- 23 KI uttalade sig först om den långsiktiga korta realräntan och bedömde att denna skulle uppgå till 2%.⁷ Utredningen framförde då synpunkten – i ljuset av NJA 1990 s. 714 – att den ränta som ska tillämpas snarare avser avkastningen på en investering med längre löptid. KI uttalade sig då i ett förnyat yttrande om en långsiktig lång realränta och ansåg att 2,75 % var en rimlig nivå, om grunden för beräkningen av en lång realränta utgjordes av den tioåriga statsobligationsräntan.⁸ Om istället 30-åriga statsobligationsräntor skulle ligga till grund för

⁵ Bilaga 2, s. 8-9.

⁶ Bilaga 2, s. 9.

⁷ Rapport från KI av den 29 februari 2012 avseende den långsiktiga räntan, bilaga 3, s. 11.

⁸ Yttrande från KI av den 31 januari 2013 avseende tomträttsavgäld och friköp, bilaga 4, s. 1-2.

- bedömningen skulle den långsiktiga långa realräntan vara 0,2-0,4 procentenheter högre enligt KI:s bedömning.
- 24 KI:s utredning rörande nivån på realräntan kommenteras närmare nedan i anslutning till den riskfria räntan, men redan nu ska ett par aspekter rörande tidsperspektivet kommenteras.
- 25 För det första innebär det långsiktiga perspektivet – oavsett om det rör en kort eller lång ränta – att den ränta som ska fastställas är den som förväntas gälla då ekonomin är i jämvikt, dvs. den så kallade normala eller naturliga realräntan. KI uttrycker det enligt följande:
- ”I denna rapport studeras den långsiktiga realräntan. Det är den realränta som förväntas gälla då ekonomin är i jämvikt. Jämvikt är ett tillstånd ekonomin sällan befinner sig i eftersom den ständigt utsätts för störningar. Jämviktens natur är dock sådan att ekonomin strävar dithän. Eftersom störningar antas drabba ekonomin symmetriskt jämnas hög- och lågkonjunkturer ut på sikt. Den långsiktiga realräntan är därmed den ränta som förväntas gälla i genomsnitt under en tillräckligt lång tidsperiod. Den långsiktiga realräntan benämns även ibland som den normala realräntan eller den naturliga realräntan.”⁹*
- 26 För det andra, framgår det av KI:s rapport att ett långsiktigt perspektiv är helt nödvändigt för att uppnå stabila och förutsebara villkor. I sin rapport konstaterar KI bl.a. att det är *”uppenbart att realräntan har varierat kraftigt de senaste decennierna”*.¹⁰ Det framgår också att realräntan på 1970-talet var negativ. Mot den bakgrunden är det tydligt att EI:s tidsperspektiv på fyra år inte skulle ge stabila och långsiktiga villkor. Det är också klart att EI:s tidsperspektiv – under förhållandevis långa perioder – skulle kunna medföra att nödvändiga investeringar inte görs för att säkra nätens funktion.
- 27 Tidsperspektivet har betydelse för bedömningen av den riskfria räntan, marknadsriskpremien, kreditriskpremien och inflationen. Det utvecklas nedan.
- 28 Avslutningsvis ska det understrykas att kalkylräntan inte är fast bara för att ett långsiktigt perspektiv används. Även en kalkylränta som fastställs utifrån ett långsiktigt perspektiv kan förändras över tid. Det ligger dock i sakens natur att en långsiktig kalkylränta ändras i en långsam takt, vilket skapar stabilitet och förutsägbarhet.
- ### 3 Riskfri ränta och EI:s synpunkter på BNP-metoden
- 29 I EI:s yttrande av den 14 september 2015 argumenterar EI mot att använda BNP-metoden, dvs. den av EI själv initialt använda metoden för att fastställa en långsiktigt stabil riskfri ränta. En av EI:s huvudinvändningar mot metoden är att den riskfria räntan i CAPM utgör en alternativkostnad och att den riskfria räntan som BNP-metoden reflekterar inte är en alternativkostnad, dvs. den utgör inte en avkastning på en riskfri tillgång som *de facto* finns på marknaden. Invändningen är underlig av flera skäl. Inte heller den riskfria ränta som EI förordar utgör en sådan alternativkostnad. EI:s riskfria ränta har av EY beräknats utifrån ett genomsnitt av den riskfria ränta som EY prognostiserat för vart och ett av åren 2015-2018. Den utgör inte heller en avkastning på en riskfri tillgång som *de facto* finns på marknaden utan ett genomsnitt utifrån olika prognoser. EI:s huvudinvändning mot BNP-metoden träffar således även den metod som EI själv nu hävdar ska användas för att fastställa den riskfria räntan.

⁹ Bilaga 3, s. 2.

¹⁰ Bilaga 3, s. 9.

- 30 EI:s invändning är dessutom irrelevant. Den WACC som ska fastställas inom ramen för målet är inte identisk med en WACC som ligger till grund för ett kortsiktigt investeringsbeslut på en icke reglerad marknad utan det är en regulatorisk WACC. Den ska fastställas utifrån ett långsiktigt perspektiv. Den riskfria räntan som fastställs kommer därför sannolikt inte att reflektera en alternativkostnad som finns vid tidpunkten för beslutet. Med EI:s tidsperspektiv kommer den istället att reflektera en bedömd alternativkostnad fyra år framåt. Med ett korrekt långsiktigt tidsperspektiv kommer den att reflektera en bedömd alternativkostnad då ekonomin är i jämvikt.
- 31 Den nominella riskfria räntan som används vid en WACC-beräkning består av två komponenter; realräntan plus inflation. Inflationen saknar betydelse i målen enligt vad som kommenteras separat nedan (se avsnitt A.7).
- 32 Realräntan kan uppskattas på flera olika sätt. EI har synpunkter på att uppskatta denna utifrån BNP-tillväxten och menar att den istället ska uppskattas utifrån tioåriga statsobligationer. EI:s inställning är förvånande av två skäl. För det första är det vedertaget att uppskatta den långsiktiga realräntan utifrån BNP-tillväxten (vilket EI tidigare gjort). För det andra, skulle en uppskattning av den långsiktiga realräntan utifrån tioåriga statsobligationer leda till en högre realränta än den som ligger till grund för Swedegas yrkade kalkylränta.
- 33 Som framgått av tidigare utlåtanden från KPMG och Thore Johnsen finns det en omfattande teoribildning som stöder sambandet mellan BNP-tillväxten och realräntan. När KI i februari 2012 uttalade sig om realräntan rörande avgäldsrentan utvecklade KI detta samband enligt följande:

"Det finns en omfattande teoribildning om vad som styr realräntan på lång sikt. Räntans grundläggande funktion är att balansera sparande och investeringar i en ekonomi. Ekonomisk teori pekar på ett långsiktigt samband mellan realräntan och tillväxten i ekonomin. Allmänt bestäms den långsiktiga realräntan av ekonomins fundamentala faktorer såsom produktivitetstillväxt, befolkningstillväxt och hushållens sparande- eller tidsprefereenser. Förändringar i den långsiktiga realräntan sker vanligtvis i en långsam takt, eftersom ekonomins tillväxtpotential oftast också förändras i en långsam takt.

Sambandet mellan tillväxt och realränta kan beskrivas på följande sätt: en högre produktivitetstillväxt ökar avkastningen på investeringar. En investeringsavkastning som är högre än realräntan ökar investeringsbenägenheten. Detta kräver en högre realränta för att få balans mellan sparande och investeringar. En ökning av befolkningstillväxten leder till en stigande realränta eftersom det krävs mer investeringar för att kunna förse den ökade befolkningen/arbetskraften med realkapital.

Ytterligare ett antagande i ekonomisk teori är att hushållen jämnar ut sin konsumtion över tid. En högre förväntad tillväxt och därmed förväntningar om högre framtida inkomster ökar konsumtionsbenägenheten och minskar sparbenägenheten. Hushållen kräver därför en högre avkastning på sitt sparande i termer av en högre realränta för att skjuta sin konsumtion på framtiden. Med en högre tillväxt krävs därmed en högre realränta för att jämvikt ska skapas mellan utbud av sparande och efterfrågan på investeringar. Ekonomisk teori talar således för en hög realränta om tillväxten är hög och låg realränta om tillväxten är låg."¹¹ (våra understrykningar)

¹¹ Bilaga 3, s. 2-3.

34 KI bedömde sedan den långsiktiga korta realräntenivån. I en sammanvägd bedömning utifrån historisk BNP-tillväxt, den historiska korta realräntenivån (mätt som 3-månaders statsskuldväxelränta minus KPI-inflationen) och framåtblickande bedömningar landade KI i att den långsiktiga korta riskfria realräntan i ekonomin låg på 2 %.

35 I enlighet med vad som angivits ovan uppskattade KI sedan även den långsiktiga långa realräntenivån. KI uttalade sig då om sambandet mellan korta och långa räntor enligt följande:

”När ekonomin är i långsiktig jämvikt överstiger normalt räntan på räntebärande tillgångar med lång löptid räntan på motsvarande tillgångar med kort löptid. Eftersom inflationen kan antas vara konstant lika med inflationsmålet i jämvikt kan detta även uttryckas som att den långa realräntan är högre än den korta realräntan. Skillnaden, det vill säga den så kallade löptidspremien, består bland annat av likviditets- och kreditriskpremier. Löptidspremien för nominella obligationer innehåller dessutom premie som är relaterad till inflationen. Löptidspremien stiger normalt med löptiden, men i avtagande takt.”¹²

36 Enligt KI:s bedömning var 2,75 % en rimlig nivå på en långsiktig lång realränta, om grunden för beräkningen av en lång realränta utgjordes av den tioåriga statsobligationsräntan. Om 30-åriga statsobligationsräntor skulle ligga till grund för bedömningen skulle den långsiktiga långa realräntan vara 0,2-0,4 procentenheter högre enligt KI:s bedömning.¹³

37 KI ansåg alltså att 2,75 % var en rimlig nivå på en långsiktig realränta om den, i enlighet med vad EI förordar, bedömdes utifrån tioåriga statsobligationer. Det är en klart högre nivå än den realränta om 2 % som ligger till grund för Swedegas yrkade kalkylränta.

38 Sammantaget kan det konstateras att tidsperspektivet är avgörande. Med ett långsiktigt tidsperspektiv saknar EI:s invändningar betydelse.

39 Avslutningsvis kan det noteras att EI:s påståenden om att Thore Johnsen gjort missvisande hänvisningar i sitt senaste utlåtande inte stämmer. Det framgår av bifogat utlåtande.¹⁴

4 Marknadsriskpremie

40 EI påstår att BNP-metoden inte kan användas för att skatta den riskfria räntan, eftersom det inte är möjligt att använda samma metod för att uppskatta marknadsriskpremien. Påståendet baseras på att BNP-metoden inte ger en avkastning på en tillgång som faktiskt finns som alternativ investeringsmöjlighet. Som påpekats ovan (se punkt 29) gäller emellertid detta även EI:s metod. Även med EI:s metod görs en uppskattning avseende en framtida period (fyra år) och inte heller den metoden ger en avkastning på en tillgång som faktisk finns som alternativ investeringsmöjlighet. EI:s kritik träffar således även EI:s egen metod.

41 Till detta kommer att det av EI påstådda problemet inte finns. Både den riskfria räntan och marknadsriskpremien (liksom andra parametrar) ska uppskattas utifrån ett långsiktigt tidsperspektiv. Det innebär att uppskattningen ska göras utifrån en ekonomi i jämvikt. Med ett sådant tidsperspektiv kommer vare sig den riskfria räntan eller marknadsriskpremien

¹² Kompletterande yttrande från KI av den 16 maj 2012 avseende den långa realräntan i ett långsiktigt perspektiv, **bilaga 5**, s. 1.

¹³ Bilaga 4, s. 1-2.

¹⁴ Utlåtande från professor Thore Johnsen av den 28 oktober 2015 avseende kommentarer till EY:s utlåtande av den 21 augusti 2015 (Johnsen V), **bilaga 6**.

kunna avläsas i marknaden vid tidpunkten för uppskattningen om inte ekonomin just då råkar befinna sig i jämvikt.

- 42 Kammarrätten har fastställt marknadsriskpremien till 4,735 % utifrån ett sådant långsiktigt perspektiv. Av den rapport som EY upprättat, och som EI lagt till grund för sitt beslut om kalkylräntan, framgår vidare att även EY uppskattat marknadsriskpremien till 5 % utifrån ett långsiktigt perspektiv (se avsnitt 8 i EY:s rapport). EY anger uttryckligen att uppskattningen är gjord utifrån ett "normalt marknadsläge".

5 Särskild riskpremie

- 43 EI är av uppfattningen att det inte är relevant att jämföra den särskilda riskpremien mellan olika branscher. Thore Johnsen och KPMG är av en annan uppfattning.¹⁵
- 44 Det ska vidare noteras att EI tidigare var av uppfattningen att den särskilda riskpremien på elområdet skulle uppgå till 0,5 % och ett halvår senare (i de nu överklagade besluten) var av uppfattningen att den särskilda riskpremien på gasområdet skulle uppgå till 1,5 %. EI ansåg uppenbarligen då att skillnaden mellan gasnätsbolagen och dess jämförelsebolag motiverade en riskpremie som var 1 % högre än vad skillnaden mellan elnätsbolagen och dess jämförelsebolag motiverade. I enlighet med vad som framgår av kammarrättens dom underskattade EI den särskilda riskpremien på elnätområdet med 0,5 %. EI har gjort motsvarande underskattning på gasområdet. Skillnaden i risk mellan gasnätsbolag och elnätsbolag i förhållande till respektive jämförelsegrupp motiverar en skillnad i särskild riskpremie på 1 %.
- 45 De särskilda omständigheterna på den svenska naturgasmarknaden som motiverar en riskpremie om 2 % har redogjorts för i tidigare yttranden och framgår även av tidigare utlåtanden från KPMG och Thore Johnsen.

6 Kreditriskpremie

- 46 Enligt vedertagen ekonomisk metod ska kostnaden för lånat kapital – den riskfria räntan och kreditriskpremien – bedömas utifrån ett tidsperspektiv som motsvarar investeringens livslängd. Kammarrätten konstaterade att dessa parametrar ska bedömas utifrån ett långsiktigt perspektiv och att en längre löptid på en kredit vanligtvis motiverar en högre riskpremie.
- 47 EI har för sin bedömning av kreditriskpremien hänvisat till EY:s rapport. I denna uppskattas kreditriskpremien till att motsvara den genomsnittliga ränteskillnaden under en femårsperiod mellan a) den genomsnittliga räntan för obligationer med tio års löptid för ett index av europeiska "utilities" med BBB-rating och b) en tioårig tysk statsobligation.
- 48 Investeringarna för gasnätsföretagen har emellertid en ekonomisk livslängd på femtio år eller längre. Kostnaden för lånat kapital ska därför uppskattas utifrån detta tidsperspektiv.
- 49 Vad EI i övrigt anför föranleder följande kommentarer.
- 50 EI menar att kammarrätten inte bedömt risken i elnätsverksamheten. Det stämmer inte. När kammarrätten prövade kalkylräntan tog domstolen ställning till risken i elnätsverksamheten i samband med att betavärdet, skuldandelen, kreditriskpremien och den särskilda riskpremien fastställdes. Om dessa parametrar jämförs mellan den kalkylränta som kammarrätten fastställde för elnätsbolagen och den kalkylränta som EI beslutat för gasnätsföretagen

¹⁵ Se Johnsen V, bilaga 6, s. 2. Se även Thore Johnsens utlåtande av den 10 juni 2015, s. 3-4 och KPMG:s utlåtande av den 11 juni 2015, s. 8.

framgår det av betavärdet, skuldandelen och den särskilda riskpremien att gasnätsföretagen bedriver en mer riskfylld verksamhet och således ska ha en högre kreditriskpremie. Trots detta har EI beslutat om en kalkylränta som baseras på en lägre kreditriskpremie än den som låg till grund för kammarrättens kalkylränta. Detta åskådliggörs i nedanstående tabell.

Parameter	Kammarrättens bedömning	EI:s beslut i gasmålen	Reflektion av risk
Betavärdet (tillgångsbeta)	0,38	0,45	Högre beta = högre risk
Skuldandel	37%	47%	Högre skuldandel = högre risk
Särskild riskpremie	1%	1,50%	Högre premie = högre risk
Kreditriskpremie	1,83%	1,80%	Högre premie = högre risk

- 51 EI gör alltså gällande att Swedegas har en så kallad LBO-finansiering. "LBO" står för *leveraged buy out* och innebär att avkastningen på eget kapital ökar genom att verksamheten i större utsträckning finansieras med lån, dvs. skuldandelen är högre. Med en sådan finansiering är det ostridigt att risken ökar och att kreditriskpremien skulle öka. Swedegas lånefinansiering är emellertid inte en LBO-finansiering. Detta bekräftas av KPMG som har tittat på Swedegas lånefinansiering. Swedegas skuldandel skiljer sig endast marginellt från den skuldandel som ligger till grund för EI:s kalkylränta. EY har – till skillnad från EI – mot denna bakgrund slutat att påstå att det är en LBO-finansiering. Istället menar EY, som det får förstås, att Swedegas har sämre kreditrating än jämförelsebolagen på grund av skillnader mellan jämförelsebolagen och Swedegas i följande avseenden:
- trygghet och förutsebarhet i regulatoriskt ramverk;
 - regulatorisk möjlighet att få full kompensation för kostnader plus avkastning på investerat kapital;
 - diversifiering; och
 - finansiell styrka och likviditet.
- 52 Det är riktigt att det finns skillnader mellan Swedegas och jämförelsebolagen i alla dessa avseenden, vilket medför att Swedegas verksamhet är förknippad med en större risk för en långivare. Dessa skillnader är inte unika för Swedegas utan gäller för alla gasnätsföretag på den svenska marknaden.¹⁶ Skillnaderna ska därför beaktas när kreditriskpremien fastställs.
- 53 Swedegas faktiska kreditriskpremie uppgick till 3,4 - 3,65 % för lån med en löptid på sex år upptagna 2010 och 2011. Skillnaden mellan denna kreditriskpremie och den kreditriskpremie om 1,8 % som EY kommit fram till reflekterar skillnaden i de risker som är förknippade med lån till gasnätsföretag i Sverige jämfört med lån till jämförelsebolagen i det *utilities* index som EY använt, dvs. lån till betydligt större europeiska bolag med en diversifierad verksamhet och som bl.a. inte har samma politiska och reglermässiga risk, inte är beroende av ett fåtal kunder och som inte har den perifera gasnätsstruktur som de svenska gasnätsbolagen har.
- 54 EY uttalar sig försiktigt i sitt senaste yttrande. EY anger att "*Vi kan bara konstatera att vi alltså anser att Swedegas faktiska lånekostnad inte uppenbart bör vägas in i bedömningen av kreditriskpremien för gasnätsföretagen*" (vår understrykning).¹⁷ KPMG och Thore Johnson anser att dessa kostnader ska vägas in i bedömningen. KPMG:s respektive Thore

¹⁶ Bedömningen ska ske för den reglerade verksamheten *stand-alone*, dvs. om bolagen även bedriver annan verksamhet ska den delen av verksamheten inte beaktas.

¹⁷ EY:s utlåtande av den 21 augusti 2015, s. 6.

Johnsens sammanvägda bedömning innebär att kreditriskpremien ska uppgå till 2,9 % respektive 2,5 %.

- 55 Under alla omständigheter är det uppenbart att kostnaden för lånat kapital är högre för svenska gasnätsföretag än för betydligt större europeiska *utilities* med en diversifierad verksamhet.

7 Inflation

- 56 Parterna är överens om att den reala kalkylräntan inte påverkas av skillnaden i parternas inflationsantaganden så länge respektive inflationsantagande används konsekvent i WACC-beräkningen.¹⁸ Det beror på att inflationen ingår som en delkomponent i den riskfria räntan och att inflationen sedan avräknas när WACC-en fastställs som en real WACC. Parterna verkar även vara överens om att inflationsantagandena ska användas konsekvent. Denna parameter saknar alltså betydelse i målen.
- 57 EI gör en distinktion mellan inflationsmål och inflationsförväntan. Distinktionen är relevant om kalkylräntan uppskattas med det tidsperspektiv som EI valt; tillsynsperioden. Om kalkylräntan uppskattas med ett långsiktigt perspektiv är Riksbankens inflationsmål rimligt att använda då inflationen kan förväntas motsvara Riksbankens inflationsmål i ett långsiktigt perspektiv.

8 Förutsebarhet

- 58 Det övergripande syftet med förhandsregleringen är att skapa förutsägbarhet för nätföretagen och deras kunder. Att regleringen ska vara förutsebar måste EI förhålla sig till vid sitt beslutsfattande. Det innebär att EI har att följa den metod och de principer som fastställts för beräkning av kalkylräntan och bland annat är bunden av att kalkylräntan ska fastställas utifrån ett långsiktigt perspektiv.
- 59 Förutsägbarhet krävs för att säkra att nödvändiga investeringar i näten kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkra nätens funktion. Detta var även något som EU-domstolen betonade i mål C-274/08 (Kommissionen ./. Sverige) angående tolkningen av artikel 23.2a i elmarknadsdirektivet (som motsvarar artikel 41.6a i gasmarknadsdirektivet):

*”Denna bestämmelse innehåller även en materiell regel, nämligen att tariffer eller metoder ska utformas så, att nödvändiga investeringar i näten kan göras på ett sätt som gör det möjligt att säkra nätens funktion. Sådana investeringar kan bara förväntas av de ekonomiska aktörerna om tarifferna eller metoderna är tillräckligt precisa och ger en tillfredsställande förutsebarhet.”*¹⁹ (vår understrykning)

- 60 EI anför i sitt senaste yttrande att ”[f]örutsägbarhet i regleringen uppnås istället genom att det blir tydligt hur kalkylräntan beräknas” (s. 4). Någon sådan förutsägbarhet föreligger

¹⁸ Givet att den reala WACC:en tar en konstant realränta om 2 procent som utgångspunkt spelar kombinationen av en nominell ränta om 4 % och en inflationsnivå på 2 % eller en nominell ränta om 3,9 % och en inflationsnivå på 1,9 % ingen mätbar roll för den reala WACC:en efter skatt. Med Swedegas parametrar uppgår den reala WACC:en före skatt till 7,62 % i båda fallen. Man kan dock konstatera att det finns en mätbar, men mindre effekt av större skillnader i inflationstakt. Med Swedegas parametrar ändrar sig den reala WACC:en med +/- 0,03 procentenheter vid en inflationstakt som ändras med +/- 0,5 procentenhet. Huvudorsaken till att den reala WACC:en före skatt inte är helt oberoende av inflationsnivån är att företagsskatt tas ut på nominella vinster. Därför måste resultatet före skatt vara högre på en real vinst vid hög inflation för att kompensationen ska bli rättvis även efter skatt.

¹⁹ EU-domstolens dom i mål C-274/08, Kommissionen ./. Sverige, bilaga 7, p. 29.

dock inte idag. EI:s agerande innebär istället att det råder en fundamental osäkerhet just vad beträffar hur kalkylräntan ska beräknas.

- 61 I samband med att förhandsregleringen infördes i naturgaslagen uttalade regeringen att det var angeläget att tillsynen av energimarknaden i Sverige – oavsett energislag och verksamhetsinriktning – bedrivs på ett likartat sätt och efter likartade principer och att detta bör underlätta såväl tillsynsmyndighetens som naturgasföretagens verksamhet samt bidra till en ökad förutsägbarhet på naturgasmarknaden för både kunder och företag.²⁰
- 62 Trots detta har EI hittills genomgående skiftat position både mellan regleringar och mellan tillsynsperioder. EI:s skiftande positioner är inte hänförliga till några objektiva skäl eller skillnader i gällande lagstiftning, utan endast till ändrad uppfattning hos EI avseende de principer och den närmare metodik som bör tillämpas vid kalkylräntans beräkning. EI:s agerande skapar en regulatorisk osäkerhet som står i strid med regleringens syften och som riskerar att leda till att nödvändiga investeringar för att säkerställa nätens funktion uteblir.
- 63 Inför EI:s beslut avseende elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2012-2015 genomförde EI en omfattande utredning avseende kalkylräntan. I den promemoria som EI tog fram inför beslutet och som även bifogades beslutet för elnätsföretagen gav EI tydligt uttryck för att det är en långsiktigt stabil kalkylränta som ska tillämpas och uttalade bl.a. att utgångspunkten för fastställande av den riskfria räntan i regleringen bör vara att utgå från den förväntade BNP-utvecklingen. EI angav följande:
- ”EI anser att det riktiga är att utgå från att den riskfria räntan i princip ska motsvara den långsiktiga tillväxten av BNP. Det är därför rimligt att vid bestämmande av den riskfria räntan utgå från underlag med en längre tidshorisont än vad 10-åriga statsobligationer har. Det finns obligationer med längre löptid, men likviditeten i dessa är dock lägre.*
- Om EI utgår från den 10-åriga statsobligationen kommer det att få till följd att räntan för tillsynsperioden 2012-2015 blir förhållandevis låg sett i ett historiskt perspektiv. På längre sikt, i takt med att konjunkturen förändras kommer ett 10-årigt perspektiv innebära att den riskfria räntan ’hoppas upp och ner’ mellan åren i tillsynsperioden och mellan tillsynsperioderna, dvs. en kalkylränta som går upp och ner över tiden. En bättre ansats är att utgå från en stabil riskfri ränta utifrån vad som är rimligt utan hänsyn till konjunktursvängningar.*
- EI bedömer sammantaget att utgångspunkten för fastställande av den riskfria räntan i regleringen bör vara att utgå från den förväntade BNP-utvecklingen. Från ett empiriskt perspektiv synes det därför rimligt att utgå från en nominell riskfri ränta runt 4 procent dvs. i nivå med den förväntade BNP-tillväxten och rådande penningpolitiska inflationsmål.”²¹ (våra understrykningar)*
- 64 Enligt EI var alltså syftet med den tillämpade ansatsen att undvika att den riskfria räntan ”hoppas upp och ner” mellan åren i tillsynsperioden och mellan tillsynsperioderna.
- 65 I kammarrätten ändrade sig dock EI plötsligt och argumenterade för det fyraårsperspektiv som EI nu hävdar ska tillämpas. Med hänsyn till EI:s ändrade inställning avseende tidsperspektivet kom denna fråga att få stor betydelse i kammarrätten. Som framgår även av

²⁰ Prop. 2012/13:85 s. 21 och 30. Se även EI R2014:11, *Energimarknadsinspektionens föreskrifter om intäktsramar för naturgasföretag*, bilaga 8, s. 10.

²¹ Underbilaga 4 till bilaga 3 till EI:s beslut av den 28 oktober 2011 avseende fastställande av intäktsram enligt 5 kap. ellagen (1997:857), s. 9-10. EI:s beslut samt bilaga 3 (inklusive underbilagor) bifogas som **bilaga 9** till detta yttrande.

domen²² argumenterade parterna utförligt kring frågan om vilket tidsperspektiv de ansåg skulle användas som utgångspunkt för att fastställa kalkylräntan. Som argument i kammarrätten för fyraårsperspektivet framförde EI samma argument som nu anförs i gasnätsmålen. EI anförde t.ex.:

*"För det fall det fastställs en kalkylränta som ska vara stabil under många tillsynsperioder innebär det med nödvändighet att kalkylräntan sällan eller aldrig kommer att spegla nätföretagens kapitalkostnader (eller rimliga avkastning) under den aktuella tillsynsperioden. I tillsynsperioder med ett historiskt sett lågt ränteläge, som perioden 2012-2015, blir företagen nämligen överkompenserade och under tillsynsperioder med ett högt ränteläge blir de underkompenserade."*²³

[...]

*"Detta leder i sin tur till felaktiga investerings signaler för nätföretagen. Under perioder med underkompensation kommer minimalt med investeringar ske av rationella aktörer."*²⁴

- 66 Kammarrätten avfärdade dock fyraårsperspektivet och fastställde mot bakgrund av syftena med regleringen att det är ett långsiktigt stabilt tidsperspektiv som ska tillämpas. Kammarrättens domskäl i det här avseendet förtjänar att upprepas:

*"Det övergripande syftet med förhandregleringen är att skapa förutsägbarhet för nätföretagen och deras kunder (prop. 2008/09:141 s. 31). Nätföretagen ska också få stabila och långsiktiga villkor för sin nätverksamhet (prop. 2008/09:141 s. 58). I Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG art. 37.6.a anges särskilt att nödvändiga investeringar i näten ska kunna göras för att säkra nätens funktion (jfr även EU-domstolens dom i mål C-274/08 p. 38). En investering i elnät har en mycket lång investeringshorisont, vilket kräver att nivån på avkastningen kan bedömas på längre sikt med viss förutsägbarhet. Utredningen i målet ger stöd för att en stabil kalkylränta skulle ha positiv effekt på nätföretagens vilja och förmåga att göra de investeringar som krävs. Vidare framgår av utredningen att om kalkylränta bestäms med ett kortsiktigt perspektiv kan intäktsramen komma att variera kraftigt mellan tillsynsperioderna. Mot bakgrund av det anförda anser kammarrätten att det för tillsynsperioden 2012 – 2015 är rimligt och i överensstämmelse med förhandsregleringens syfte att anlägga ett långsiktigt perspektiv när de parametrar som krävs för att beräkna den regulatoriska kalkylräntan fastställs."*²⁵ (våra understrykningar)

- 67 Trots detta driver nu EI en tvist om samma principfråga en gång till. EI har inte anfört några nya skäl som innebär att EI haft anledning att frångå kammarrättens bedömning.
- 68 EI:s nuvarande inställning vad gäller tidsperspektivet går också stick i stäv med EI:s tidigare uttalanden. Tvärtemot vad EI tidigare uttalat anser EI nu att det till och med är lämpligt att kalkylräntan hoppar upp och ned. Och vad gäller den av EI tidigare förordade metoden att utgå från BNP-utvecklingen, som EI tillämpade som grund för beslutet avseende elnätsföretagens intäktsramar för 2012-2015, menar EI nu att det vare sig är en vedertagen metod eller ett bra mått för att bedöma den riskfria räntan.

²² Kammarrättens i Jönköping dom av den 10 november 2014 i mål nr 61-14, bilaga 10, s. 48.

²³ EI:s yttrande av den 31 mars 2014 i Kammarrättens i Jönköping mål nr 61-14, bilaga 11, p. 3.2.

²⁴ Bilaga 11, p. 3.10.

²⁵ Kammarrättens i Jönköping dom i mål nr 61-14, bilaga 10, s. 48-49.

- 69 När gasnätsföretagen i nu aktuella mål hänvisat till kammarrättens domar i elnätsmålen och det tidsperspektiv som kammarrätten fastställt, dvs. ett långsiktigt tidsperspektiv, har EI avvisat sådana paralleller och hävdade att domarna i elnätsmålen inte är vägledande för andra perioder eller regleringar (se t.ex. EI:s yttrande den 13 april 2015, s. 2). I EI:s senaste yttrande verkar dock EI helt ha bytt fot och anför när det gäller de nu överklagade besluten att "*[d]et kan särskilt noteras att frågan har betydelse för samtliga intäktsramar för gas men även för el och i andra reglerade verksamheter.*" (s. 1). Frågan har alltså, enligt EI:s nuvarande uppfattning, betydelse inte endast för el- och gasområdet utan även för regleringen i en helt annan bransch.
- 70 Såvitt avser parametern riskfri ränta kan särskilt noteras att EI inte heller inom ramen för sin egen tillämpning är konsekvent. I EI:s beslut för gasnätsföretagen, som baseras på EY:s rapport, används Riksbankens prognoser för de två första åren i tillsynsperioden (2015 och 2016) och EY:s egna prognoser för de två andra åren i tillsynsperioden (2017 och 2018). I EI:s nyligen meddelade beslut avseende elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2016-2019, som också baseras på en rapport från EY, används istället Konjunkturinstitutets prognoser för samtliga år i tillsynsperioden (2016-2019). Förutom den uppenbara osäkerhet som ligger i att försöka prognostisera den riskfria räntan under fyraårsperioden (se ovan under punkterna 14-16) innebär även EI:s tillämpning av prognoser från olika prognosinstitut/företag från den ena tillsynsperioden till den andra en ytterligare osäkerhet. Denna inkonsekvens i EI:s tillämpning bidrar till ökad oförutsebarhet.
- 71 Inte heller när det gäller den särskilda riskpremien är EI konsekvent i sin tillämpning. När EI beslutade om elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2012-2015 tillämpade EI en särskild riskpremie om 0,5 %. Elnätsföretagen argumenterade för att den särskilda riskpremien skulle vara högre. Kammarrätten, som bl.a. konstaterade att en majoritet av experterna använt sig av en högre särskild riskpremie än EI, fastställde den särskilda riskpremien till 1 %. I EI:s beslut avseende elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2016-2019 har dock EI valt att helt ta bort den särskilda riskpremien. Det finns inget som talar för att det har skett en sådan strukturell förändring sedan kammarrättens domar i elnätsmålen som motiverar en sänkning av den särskilda riskpremien med 1 % från den ena tillsynsperioden till den andra.
- 72 EI:s agerande skapar stor osäkerhet hos aktörerna på el- och gasmarknaden och skadar förtroendet för EI och den svenska regleringen. Tillämpningen står i strid med det krav på förutsebarhet som följer av EU-rätten och svensk lag.

B Ekonomisk livslängd

- 73 Swedegas har i såväl Överklagandet som i yttrandet den 12 juni 2015 utförligt redogjort för de invändningar som bolaget har mot EI:s bedömning av den ekonomiska livslängden och den rapport från Sweco som ligger till grund för EI:s bedömning. EI har inte bemött dessa invändningar mer än i mycket korta ordalag. EI:s senaste yttrande föranleder därför endast följande kortfattade kommentarer från Swedegas sida.
- 74 Som det får förstås menar EI att det inte är någon skillnad mellan den tidigare regleringen och den nuvarande regleringen ifråga om bedömningen av den reglermässiga avskrivningstiden. Som Swedegas tidigare redogjort för är detta inte korrekt (se Swedegas yttrande den 12 juni 2015, punkterna 81-90). Bara det faktum att EI fastställde den reglermässiga avskrivningstiden för transmissionsledningar till 40 år enligt den tidigare regleringen medan EI nu, i det överklagade beslutet, fastställt den reglermässiga

avskrivningstiden för transmissionsledningar till 65 år visar att det är skillnader mellan regleringarna.

- 75 Förutom det förhållandet att den tidigare regleringen inte innehöll några närmare föreskrifter om hur den reglermässiga avskrivningstiden skulle fastställas, medan den nuvarande regleringen uttryckligen anger att det är den ekonomiska livslängden som ska fastställas, är den största skillnaden att en helt annan metod tillämpades för beräkning av kapitalkostnader.
- 76 Tidigare tillämpades RA-metoden tillsammans med en kapacitetsbevarande princip. Detta säkerställde att gasnätsföretagen kunde få rimlig avkastning över anläggningens ekonomiska livslängd.²⁶ Den kapacitetsbevarande principen innebär att så länge en anläggningstillgång har en förmåga att leverera en tjänst till kunden så ska den, oavsett ålder på anläggningen, ingå i kapitalbasen som ligger till grund för intäktsramen. Detta innebär att om avskrivningstiden för en anläggning fastställs till t.ex. 40 år men den sedermera används längre än detta, så genererar den fortfarande en kapitalkostnad.²⁷ När branschen enligt den tidigare regleringen lämnade förslag till reglermässiga avskrivningstider fanns det därför inte skäl att genomföra samma grundliga analys och bedömning av den ekonomiska livslängden som det nu finns enligt den nuvarande regleringen. Av den anledningen anlätades därför inte – vare sig av branschen eller av EI – några externa konsulter för att beräkna och bedöma den tekniska eller ekonomiska livslängden.
- 77 Nu ska en helt ny metod tillämpas, RL-metoden. EI:s tolkning av regelverket är att en kapacitetsbevarande princip inte längre ska tillämpas. Mot den bakgrunden har EI självt understrukit att det är viktigt att korrekta ekonomiska livslängder ska fastställas. EI uttryckte det enligt följande:

”Den reala linjära metoden syftar till att under den ekonomiska livslängden ge avkastning och ersättning för kapitalförslitning (avskrivning) på nuanskningsvärdet. Kapitalbasförordningen anger inte uttryckligen hur anläggningstillgångar som har en ålder överstigande den ekonomiska livslängden ska hanteras. En naturlig följd av att kapitalförslitningen enligt förordningen ska beräknas utifrån tillgångens ekonomiska livslängd är dock att tillgångar vars ekonomiska livslängd har gått ut fortfarande ingår i kapitalbasen men inte genererar någon kapitalkostnad. Detta hindrar att kunderna får betala för en anläggningstillgång mer än en gång och innebär att kapitalförslitningen ska anses vara noll efter att den ekonomiska livslängden uppnåtts. En annan ordning där företagen ges ersättning för kapitalförslitning även efter att den reglermässiga ekonomiska livslängden uppnåtts skulle innebära att företagen blir överkompenserade förutsatt att den tillämpade livslängden är korrekt. Det är mot bakgrund av detta viktigt att tillgångarna åsätts korrekta avskrivningstider.

Om anläggningen fortfarande är fullt fungerande efter den ekonomiska livslängden är slut innebär detta att den tillämpade avskrivningstiden varit för kort. Det kan dock vara svårt att på förhand beräkna den ekonomiska livslängden så precist som regleringen anger. I realiteten är det dock rimligt att anta att en anläggnings verkliga ekonomiska livslängd både kan understiga och överstiga den tid som fastställs i Ei:s beslut om intäktsram. Företagen kommer således över tiden få en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att driva verksamheten.”²⁸ (våra understrykningar)

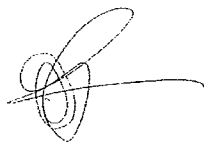
²⁶ Se Swedegas intäktsramsansökan avseende transmission, särskilt punkterna 2-6 samt bilaga 1 avsnitt B.

²⁷ EI R2009:09, Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor, bilaga 12, s. 32-33.

²⁸ EI R2014:11, bilaga 8, s. 22.

78 Metodbytet innebär alltså att det nu är viktigt att fastställa avskrivningstider som så precist som möjligt reflekterar den faktiska ekonomiska livslängden.

Stockholm som ovan

Marcus Axelryd

Linda Landén